Silvija Borovnik
Univerza v Mariboru
Filozofska fakulteta
Oddelek za slovanske jezike in književnosti
Slovenija
silvija.borovnik@um.si
https://orcid.org/0000-0002-2236-5444

DOI: https://doi.org/10.18485/slovenika.2024.10.1.8
UDK: 821.163.6.09
821.163.6-055.2:929

Književnost sodobnih slovenskih pisateljic v kontekstu večkulturnosti in medkulturnosti[1]

Besedilo se ukvarja s tematiko večkulturnosti in medkulturnosti v izbranih proznih delih sodobnih slovenskih pisateljic, širše pa z mestom, vlogo in s podobo slovenske književnosti v medkulturnem kontekstu. Upošteva težnjo, ki je v literarnovednih raziskavah zadnjih let zelo poudarjena, namreč da je pri analizah literarnih del potrebno upoštevati koncept večkulturnosti in medkulturnosti. Različni raziskovalci in raziskovalke menijo, da je potrebno negovati odprtost in radovednost za spoznavanje vsega, kar je bilo v slovenski literarni zgodovini snovno in tematsko, pa tudi jezikovno drugačno, a obenem povezujoče (Juvan 2012, Škulj 2012, Žitnik Serafin 2008, Hladnik 2016, Kozak 2008, Borovnik 2012, 2017, 2022, Jensterle Doležal 2017). Referat izhaja iz prepričanja, da se identitete slovenskih literarnih besedil v medkulturnem kontekstu drugače razlagajo in da izražajo medbesedilni dialog s številnimi drugimi kulturami. Pričujoče besedilo pomeni v tem smislu nadaljevanje in razširjanje določenih tem, ki sem jih načenjala že v svojih znanstvenih monografijah Večkulturnost in medkulturnost v slovenski književnosti (2017) in Ugledati se v drugem. Slovenska književnost v medkulturnem kontekstu (2022).

Ključne besede: sodobna slovenska književnost, sodobna proza, književnost sodobnih slovenskih pisateljic, večkulturnost, medkulturnost

[1] Besedilo je objavljeno na podlagi predavanja: Književnost sodobnih slovenskih pisateljic v kontekstu večkulturnosti in medkulturnosti : vabljeno gostujoče predavanje v prostorih Društva Slovencev »Sava«, Univerza v Beogradu, Filološka fakulteta, Oddelek za splošno jezikoslovje, Lektorat za slovenistiko, Beograd, 15. 11. 2023. https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/174941699

1

Tokrat se bom posvetila ženskemu avtorstvu v sodobnejši slovenski prozi, zlasti romanu, in tematiki večkulturnosti in medkulturnosti v njem. Pisateljice pišejo bodisi v svojih materinščinah, t. j. v za Slovence tujih jezikih, ali pa se odločajo za jezikovni prestop v slovenščino. Literarna dela izbranih pisateljic izražajo zanimive probleme večkulturnosti in medkulturnosti, odnos med tujim in domačim ter hibridnost njihovih identitet. Vse to je razvidno v njihovem avtobiografskem diskurzu ter v zgodovinskem spominu, ki ponujata podlago tudi za fiktivne zgodbe.

V paradigmi medkulturne eksistence literature je postal aktualen pojem literarnega oz. kulturnega transferja, piše Jola Škulj v svoji študiji *Kritična paradigma medkulturne eksistence literature*, objavljeni v monografiji *Svetovne književnosti in obrobja* Marka Juvana (2012, 87). Naslanja se na Even Zoharjevo polisistemsko teorijo, na Lotmanovo semiotiko in Bhabova pojmovanja hibridnosti. Poudarja, da predstavlja literatura kateregakoli jezikovnega teritorija v Evropi odprto, nedovršeno entiteto, njena dediščina pa je sestavljena iz zapletene mreže nenehno preoblikujočih se stikov v medkulturnih realnostih. Zato je pri opazovanju literarnih pojavov potrebna moderna, kozmopolitska perspektiva. Kulturne identitete posameznih avtorjev in avtoric je po njenem potrebno razumeti v luči dialogizma s številnimi drugimi kulturami.

V kontekstu tega besedila nas bodo zanimale sodobne slovenske pisateljice, ki so bodisi iz osebnih ali političnih razlogov spremenile »os« svojega bivanja. Iz svojih domovin so se namreč izselile ter si dom ustvarile na tujem. Ker pa je bila ta odločitev povezana ne le z njihovim novim geografskim, temveč tudi z jezikovnim in s kulturnim okoljem, nas zanima, kako se vse to odraža v njihovi literaturi. Večkulturnost in medkulturnost sta namreč postali njihova življenjska in pisateljska realnost. V drugem delu svojega zapisa pa se posvečam pisateljicam, ki so se v Slovenijo priselile iz osebnih ali političnih razlogov. Zanima me njihova posebna perspektiva tujstva, pa tudi problematika jezikovnega prestopa v slovenščino.

2

Ivanka Hergold (1943–2013) je bila rojena v Gradišču pri Slovenj Gradcu, po študiju slovenščine in angleščine na Filozofski fakulteti v Ljubljani pa se je 1971. leta preselila v Trst, kjer se je poročila s pesnikom Markom Kravosom. Pesmi je objavljala v Tribuni in Zalivu, prozo in dramatiko pa v Odsevanjih, Sodobnosti in Dialogih. Njeno pisateljsko mojstrstvo se je izkazovalo predvsem v kratki prozi, katere vrhunec predstavlja zbirka *Pojoči oreh (1983),* svoj prvi in najboljši roman *Nož in*

jabolko pa je objavila l. 1980 (ponatisnjen pri Slovenski matici, 2019). Za roman so različni recenzenti zapisali, da je nastal iz globoke osebne ranjenosti pisateljice same. Roman v obliki fragmentarnih dnevniških zapisov beleži en sam dan iz življenja profesorice Herte Jamnik, tematizira pa ujetost ženske v družbene norme in vsakdanje službene obveznosti. Pisateljica v njem izkazuje svoj temeljit premislek o literarnem izrazu, ki je prepleten z liričnimi vložki. S tokom zavesti in zapisovanjem sanj, s katerima prikazuje osamljenost protagonistke v zrelih letih, njeno izgubljenost in občutek bivanjske praznine, pa se pisateljica odloča za modernistični način pripovedi. Le-ta prinaša tudi razmišljanja o mladosti, partnerstvu in staranju.

Zgodba se odvija v predmestju Trsta, roman pa ima kar 24 poglavij. Jabolko iz naslova simbolizira zunanje protagonistkino življenje, nož pa orodje, s katerim pripovedovalka načenja njen notranji svet. Boris Paternu je roman označil kot »ne samo tržaški in ne samo slovenski roman«, v katerem je navzoča »Joyceovska časovna stisnjenost«, obenem pa je to roman s »silovito vsebino« (Delo, Književni listi, 26. 9. 2013). Nadalje je o pisateljičini prozi zapisal: »Njena proza sedemdesetih in osemdesetih let, z romanom Nož in jabolko (1980) v opaznem središču, je prinesla tematske in slogovne novosti, ki pomenijo očiten izstop iz duhovne in jezikovne orbite Pahor – Rebula, če sodobno tržaško klasiko zaznamujemo z njenima najbolj vidnima imenoma« (Paternu 2013). Paternu je opozoril na prepričljive ženske like v romanu, v katerih življenju je vse vnaprej določeno, pogreznjeno v banalnost in vulgarnost. Paternu svojo analizo tega romana nadaljuje:

»Roman Nož in jabolko si lahko ogledamo tudi kot miniaturni literarni zemljevid, ki daje orientacijo v vse predele raznovrstnih pripovedi Ivanke Hergold: v poezijo, osamosvojeno v zbirki *Ponikalnice (2008);* v dramatiko z opaznejšim delom *Paracels (2008*) in v kratko prozo, ki je sploh temeljno območje njenega opusa, z vrhom v zbirki novel *Pojoči oreh (1983).«* (Paternu 2013).

Pisatelja Ace Mermolja in Marko Sosič sta o Ivanki Hergold pisala kot o zamolčani pisateljici. (Mermolja in Sosič 2019) Anonimni recenzent njenega romana Nož in jabolko je ob ponatisu romana zapisal, da je bila Ivanka Hergold »še ena tistih pisateljic z geografskega roba slovenske zavesti, ki jih ne bi smeli pozabiti, če hočemo spisati kolikor toliko objektivno zgodovino povojne slovenske književnosti«.

Maruša Krese (1947–2013) je bila pisateljica in pesnica, ki se je dolgo izmikala slovenski literarnozgodovinski pozornosti, ker je po študiju primerjalne književnosti in umetnostne zgodovine v Ljubljani odpotovala iz Slovenije, najprej v ZDA, nato pa je živela in delala še v Angliji, Nemčiji in Avstriji. Tam je tudi objavljala svojo prozo, eseje, publicistiko in poezijo. Šele v zadnjem obdobju svojega življenja, ko je pisala roman *Da me je strah? (2012)* se je vrnila v Slovenijo, kjer je

tudi umrla. V šestdesetih letih je bila pripadnica uporniške, hipijevske generacije mladih, ki so želeli »ven« iz tedanje socialistične Jugoslavije, predvsem na Zahod, da bi tam našli sproščeno in intelektualno svobodnejše življenje. Objavila je več pesniških zbirk (*Danes, 1989, Postaje, 1992, Včeraj, danes, jutri, 1992, Beseda, 1994, Pesmi iz Sarajeva, 1994, Še testament se je izgubil, 2001, Yorkshirska torba, 2003, Danes ne, 2009; Pesmi; izbor, 2019),* nekaj radijskih iger, njeni esejistični in publicistični prispevki pa so izhajali v uglednih nemških časopisih in revijah (Die Zeit, Berliner Zeitung, TAZ, Lettre International, Manuskripte idr.). Zelo opaženo je bilo tudi njeno humanitarno in kulturnoposredniško delo v različnih delih sveta, kjer so se razplamtela vojna žarišča in kamor je M. Krese potovala, da bi tam nesebično pomagala (Bosna, Kambodža, Mozambik, Ruanda, Izrael, Irak, Palestina), predvsem pa osveščala mednarodno javnost v zvezi z zločini na teh področjih. Za humanitarno in kulturno posredništvo med Bosno in Nemčijo si je prislužila odlikovanje nemškega predsednika. S posebno pozornostjo in človeško senzibilnostjo pa so jo vselej prizadevale usode žensk in otrok, za katere se je po najboljših močeh angažirala, nastopala na mednarodnih konferencah in forumih, pisala eseje in predavala. V avstrijskem Gradcu je imela poseben status umetnice-pisateljice, bila je njihova »Stadtschreiberin«/ »mestna kronistka«. In čeprav je bila v evropskem prostoru že dolgo uveljavljena avtorica, saj so skoraj vsa njena besedila domala sočasno s slovenskimi izhajala tudi v nemščini, je ostajala v domači Sloveniji dolgo skoraj neznana.

Leta 2006 je izšla zbirka njene kratke proze *Alle meine Weichnachten/ Vsi moji božiči*. Za tem naslovom se skriva njena tragična, a samoironična literarna avtobiografija. Trideset kratkih zgodb, napisanih v dosledni tradiciji minimalizma, je nanizanih brez posebnega kronološkega reda skozi perspektivo prvoosebne pripovedovalke, vse od mladega dekleta, upornice in hipijevke, pa do poročene in pozneje ločene žene, matere treh otrok, pesnice in pisateljice ter zrele, v različnih težkih izkušnjah utrjene ženske. Ironične, satirične in tudi s posebno žalostjo napolnjene »božične zgodbe« Maruše Krese detronizirajo kičasto praznovanje božiča. Božič v njenih zgodbah je podoba osamljenosti, večkrat revščine, iskanja identitete, hrepenenja po ljubezni, družinske praznine, natrganih vezi s preteklostjo in sedanjostjo, eksistencialne razsutosti in nenehnih potovanj, ki izražajo tudi pripovedovalkin beg pred samo seboj. V t. i. veliki svet in na Zahod jo je odnesla želja po doživetjih drugačnega, predvsem pa iskanja neideološke širine. Kmalu pa so jo preplavila spoznanja zgroženosti spričo realnega sveta »zunaj«. Geografska dogajališča se nadalje menjajo, Ameriki sledi Evropa, Londonu nato Berlin, a razočaranja se vrstijo in osamljenost se ponavlja. »Božične zgodbe« Maruše Krese so miniaturne umetnine, ki tematizirajo predvsem življenje ženske, upornice in umetnice, pesnice in pisateljice v sodobnem svetu.

V teh kratkih zgodbah pa je opaziti še eno obliko odtujenosti, namreč v razmerju do nove, v devetdesetih letih prejšnjega stoletja osamosvojene Slovenije. Dogajalni čas njenih zgodb je namreč čas, v katerem je začela razpadati njena nekdanja domovina Jugoslavija. Toda M. Krese vsaj na začetku ni navdušena nad slovensko osamosvojitvijo, saj se boji, da bo Slovenija postala »majhna in tesna«, boji pa se tudi tega, da bo na ozemlju bivše skupne države izbruhnila vojna. Njeni strahovi so se žal potrdili. Pisateljica pa je kritično razmišljala tudi o vlogi žensk v »njeni« novi državi Sloveniji. Zapisala je, da se ji zdi, kakor da si bodo morale Slovenke na novo izboriti vse tiste pravice, ki so se zdele generaciji njene mame, bivše aktivne partizanke, samoumevne. Namreč da si bodo morale zaradi novih oblik konzervativizma znova prizadevati za enakopravno vlogo žensk v osebnem in javnem, pa tudi v političnem življenju. Na umetniškem področju pa je M. Krese opazila, da pisateljice iz Slovenije, ki so se že dolgo čutile Evropejke, nekateri na Zahodu spet potiskajo v nekakšno »jugovzhodno Evropo«, čeprav je imela njihova literatura že od nekdaj več skupnega z zahodno, zlasti pa s srednjeevropsko umetnostjo in literaturo (Krese 2006b, 18–23). Pisateljica je vsa svoja literarna dela, kljub temu da je živela v tujini, napisala v slovenskem jeziku, nato pa so bila prevedena. V tujih jezikih je objavljala le publicistiko.

Miriam Drev (1957) je pesnica, pisateljica, literarna kritičarka in prevajalka. Na FF v Ljubljani je diplomirala iz primerjalne književnosti in angleščine. Sedem let je preživela na Dunaju, kot odsev te izseljeniške izkušnje pa je leta 2012 izšel njen roman *V pozlačenem mestu*. Leta 2014 je objavila svoj drugi roman *Nemir.* Uveljavljala pa se je tudi kot pesnica z zbirkami *Časovni kvadrat* (2002), *Rojstva* (2007), *Vodna črta* (2008), *Sredi kuhinje bi rasla češnja* (2012) in kot prevajalka literarnih del Margaret Atwood, Ralpha Walda Emersona, Rabindranatha Tagoreja idr. Leta 2021 je objavila roman v pismih *Od dneva so in od noči*.

Roman *V pozlačenem mestu (2012)* je razdeljen na tri dele: Okraj Hietzing, Sennengasse in Alte Donau, oblikovan pa je kot prvoosebna ženska izpoved. Ta tematizira slovensko izseljensko izkušnjo. Ljubljančana Ivana in Luka z nekajmesečno hčerko se odločita, da se bosta zaradi Lukove poklicne priložnosti in možnosti boljšega zaslužka, on je namreč odlični restavrator, odselila na avstrijski Dunaj ter si skušala ustvariti novo življenje. Tam naletita na organizatorja restavratorskih del, ki vodi lastno podjetje, Poljaka Kolczynskega. Ta Luko zaposli, medtem ko ostaja Ivana doma kot mati in gospodinja. Njihov poslovni odnos je vsaj na začetku korekten, pozneje pa se izkaže, da je Poljak polaščevalen, da izkorišča Lukovo delo ter da želi imeti nadzor tudi nad njegovim osebnim življenjem. Oba Slovenca pa njun prijatelj Tibor že na začetku opozori, da dunajska družba prišlekov zlepa ne sprejme medse, v nasprotju na primer s Prago ali Parizom. Tujce integrirajo,

pravi, a jih nikdar ne »posvojijo«. Bolje da se godi tistim, ki so že po zunanjosti drugačni, na primer Indijcem, Kitajcem in Afričanom. Toda Ivana temu ne verjame, češ da prihajata z Luko iz Ljubljane, ki je bila v preteklosti del monarhije in ki kulturno ni nič drugačna od Dunaja. A Tiborjevo svarilo se nanaša tudi na nadarjene ženske-umetnice, ki da jih Dunaj »razcefra«.

Ivanino in Lukovo »spoznavanje« Dunaja pa se začenja s skromnim bivanjem v najetem enosobnem stanovanju, v katerem Luka v delovnem kotičku marljivo restavrira cerkvene kipe, medtem ko se sosedje v ulici za nove priseljence sploh ne zmenijo. Vzdušje v novem okolju je hladno in odtujeno. Vse bivanje slovenskega para je podrejeno celodnevnemu delu in služenju denarja, kot priseljenca pa naletita tudi na nešteto birokratskih težav. Luka in Ivana imata status svobodnih kulturnih ustvarjalcev. A Lukova odlična izobrazba tukaj ne šteje. Podobno je tudi z drugimi priseljenci, na primer s Poljaki in Poljakinjami, ki jih na Dunaj kot v »mesto neštetih možnosti« privablja Kolczynski, potem pa v njegovi firmi opravljajo navadno mezdno delo. Ivana se tako spoprijatelji z Danuto iz Varšave, ki ji poroča o gospodarski krizi na Poljskem. Obe, Ivana in Danuta, prihajata iz takrat še socialističnih držav, naveličani sta življenja v zelo skromnih razmerah in želita si zahodnih dobrin. Čas, v katerem se roman odvija, je čas velikih političnih sprememb v Evropi, ko se je že pripravljala slovenska osamosvojitev od Jugoslavije in se je tudi na Poljskem socializem že poslavljal. Toda Dunaj jima ne prinaša nobene nove perspektive, doživljata ga kot prestolnico praznega blišča, ki je polna samovšečne hladnosti. Ivana poišče stik s slovenskim izseljenskim kulturnim društvom na Dunaju, kamor začne občasno zahajati. Toda vezi z domačini, z Avstrijci, ne more ustvariti. Giblje se lahko le med emigranti.

Dunaj v romanu je sicer prikazan kot stičišče in vozlišče ljudi vseh narodnosti. Ivano in Luko nekdo v soseski ozmerja s »čušoma«, vse to pa v Ivani stopnjuje željo po vrnitvi domov, v Slovenijo (Drev 2012, 95). »Prišleki hodimo na Dunaj vsak s svojim nahrbtnikom sanj,« razmišlja. V romanu je nazorno prikazano emigrantsko vzdušje na Dunaju s podobami raznih prišlekov z vzhoda in juga, kamor so sodili tudi Slovenci iz tedanje Jugoslavije. Zavedajo se, da so v Avstriji drugorazredni prebivalci in na to vlogo tudi pristajajo.

Roman *V pozlačenem mestu* prinaša zanimiv vpogled v izseljensko izkušnjo, ki je tudi podoba večkulturne in medkulturne mentalitete v avstrijski metropoli konec osemdesetih in na začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja, uzrta skozi oči mlade ženske. Njena pripoved izraža tudi stisko in razpetost zaradi neuresničenih poklicnih želja.

Pisateljica Miriam Drev z občutljivostjo prikazuje stiske emigrantov, npr. soočanje z novim prostorom ter s podnebno in kulturno drugačnostjo. Piše tudi o zagatah pri učenju novega jezika, nemščine, pa tudi o izkušnjah na uradih za tujce, ki zahtevajo od priseljencev premagova-

nje neštetih birokratskih ovir. Podoba Evrope v romanih Miriam Drev je podoba številnih drugačnosti, sredi katerih potekajo ne le geografska, temveč predvsem psihološka zapuščanja doma in prilagajanja zahtevam novega okolja. Tu so tudi motivi dvojnega tujstva in nastajajočih dvojnih identitet.

Alenka Jensterle Doležal (1959) je bila rojena na Jesenicah, po študiju slovenskega jezika, primerjalne književnosti in filozofije pa je postala lektorica za slovenski jezik na univerzah v Pragi, Krakovu in Nottinghamu. Pozneje se je ustalila v Pragi, kjer danes živi in dela kot profesorica za slovensko književnost na Filozofski fakulteti Karlove univerze. Je pesnica, prozaistka, esejistka in literarnovedna znanstvenica. Leta 2014 je prejela priznanje Veleposlaništva Slovenije v Češki republiki za podpiranje in razvijanje slovensko-čeških stikov in za širjenje slovenske kulture in književnosti na Češkem. Leta 2017 pa ji je bila podeljena nagrada Mira za dosežke v znanosti in književnosti ter za utrjevanje slovensko-čeških vezi. Že površen pregled njene poklicne poti nam pokaže, da gre za ustvarjalko, ki ji gibanje po večkulturnem in medkulturnem prostoru pomeni izziv in zadoščenje. Kot pesnica je organizirala številna literarna srečanja in festivale, sodelovala pri izdajanju najrazličnejših publikacij, kot znanstvenica pa je prirejala različne mednarodne konference in simpozije na praški univerzi. Ti simpoziji so bili tematsko povezani z literarnimi ustvarjalci in ustvarjalkami slovenske moderne (Ivan Cankar, Zofka Kveder), s slovensko-češkimi odnosi, s posebno pozornostjo pa se je posvečala zlasti literarnim opusom posameznih slovenskih pisateljic, za katere je očitno menila, da so bile dolgo po krivici prezrte ali odrinjene na rob literarnozgodovinske pozornosti oz. literarnega kanona (Vida Jeraj, Lili Novy). Posebna občutljivost do takih literarnih osebnosti pa je gotovo povezana tudi z njeno osebno zgodbo, zaznamovano s kulturnim nomadstvom ter očarano z večjezičnostjo in večkulturnostjo sodobnega sveta. V intervjuju za časopis Delo (19. 12. 2017) je povedala, da se je za bivanje v Pragi odločila prostovoljno, da v tem mestu rada živi, a da je njena domovina slovenski jezik. V tem jeziku namreč piše svojo literaturo in čeprav se označuje za bitje z več identitetami, ne sodi med tiste ustvarjalke, ki so po dolgih letih življenja v tujejezičnem okolju zamenjale jezik svojega literarnega ustvarjanja. Ostaja zvesta materinščini, a dvojnost svoje identitete vseeno občuti npr. v prepoznavnosti svojega dela. Povedala je, da se mora v češkem okolju kot tujka veliko bolj truditi, da njeno delo opazijo in ga priznajo, v Sloveniji pa ostaja zaradi življenja v tujini manj prepoznavna. Nagrada Mira slovenske ženske sekcije PEN pa se ji zdi pomembna, ker poudarja delo slovenskih literarnih ustvarjalk, t. i. »ženska peresa«, tudi tista iz mednarodnega prostora.

Kot pesnica je izdala več pesniških zbirk (*Juditin most, 1990, Pokrajine začetka, 1994, Zapiski za S. G., 2006, Pesmi v snegu, 2012*), kot proza-

istka pa dva romana, *Temno mesto (1993)* in *Pomen hiše (2015)*. V prvem romanu je pisateljica tematizirala svet še socialistične Prage, kjer je bila vsaka internacionalnost sumljiva, podpiranje večkulturnosti in medkulturnosti pa le politična parola. V drugem romanu pa je oblikovala zgodbo dekleta in mlade ženske, ki se ji uspe izmakniti utesnjenosti domačega podeželja ter oditi v svet z veliko željo po znanju, pa tudi po drugačni življenjski poti. Prva nova postaja na tej poti je študentska Ljubljana konec sedemdesetih let prejšnjega stoletja, pozneje pa različna mesta, tudi New York. Roman izraža protagonistkino očaranost z večjezičnostjo in večkulturnostjo, spričo katere se spreminja tudi sama. V položaju »druge« postaja bolj samozavestna, obenem pa občutljiva za različne odrinjene družbene sloje in teme: »Všeč mi je večjezičnost, večkulturnost, sprejemam druge kulture, drug način izražanja, drug način razmišljanja, jaz sem samo drugi, jaz sem samo druga (...)« (Jensterle Doležal 2015, 19). Kot fiktivna novinarka piše v romanu o odrinjenih temah: »Sem na strani socialnih odrinjencev, emigrantov, kulturnih, narodnostnih, spolno drugačnih manjšin, tistih, ki imajo drugačno barvo kože, drugačen način mišljenja, drugo spolno usmerjenost, ali pa teh, ki prihajajo iz mojega odrinjenega, nikoli pozabljenega sveta bivšega socializma (...). (Jensterle Doležal 2015, 20) Podobe iz sveta, kamor je odšla, se v romanu prepletajo z nekdanjimi podobami življenja na vasi, kjer jo je omejevala patriarhalna vzgoja s številnimi stereotipnimi vlogami, ki so bile namenjene zlasti ženskam. Kot deklica je iskala zavetje v knjigah z zavedanjem, da bi rada potovala in spoznavala druge kulture in jezike. V poznih šestdesetih letih dvajsetega stoletja je pripadala uporniški generaciji, ki je segala tudi v osemdeseta. Na drugi strani pa je njeno generacijo oklepal » lažni državni optimizem v času socializma« (Jensterle Doležal 2015, 132). Toda iz tega omejujočega sveta je odšla ter si izborila lastno, nekonvencionalno pot.

V tretjem romanu Alenke Jensterle Doležal, ki bo v kratkem izšel v Mariboru in nosi naslov *O ljubezni, vojni, izgubi in pozabi*, pa se prepletajo različne ženske zgodbe, ki so umeščene v čas pred drugo svetovno vojno, med njo in po njej, kot tudi v sodobnost. V njih spoznamo tri monumentalne ženske like, to je topline polno lepotico in marljivo mamo Veroniko, njeno predano hčerko Julči in najmlajšo, slikarko, Veronikino vnukinjo Ano. O času vojne in hudih travmah, ki so ostale povezane z njo, pripovedujeta Julči in njena hčerka Ana, ki sta ostali, vsaka na svoj način, zaznamovani z nasilno smrtjo njune mame oz. babice Veronike takoj po končani drugi svetovni vojni. Z obtožbo, da je Veronikina družina med vojno nudila zavetje domobranskim sorodnikom, so namreč Veroniko skupaj s hčerko Julči zajeli pripadniki OZNE, obe pretepli, nakar so mladoletno Julči izpustili, njeno mamo Veroniko pa ubili. Ta grozljiva smrt, povezana z medvojnim trpljenjem, pa je za vse življenje prizadela Julči, ki svoje mame ni mogla odžalovati. Julči se je zato po-

greznila vase, kot mama hčerke Ane pa je ostala hladna in nedostopna. Tako se je trpljenje zaradi vojne prenašalo dalje in se ni nikoli končalo.

Ta roman pa je poseben predvsem zaradi izražanja ženske vojne in povojne zgodbe. Le-ta ostaja navadno prezrta, v romanu Alenke Jensterle Doležal pa je v ospredju. Na slovenskem vojnem področju se je menjavalo nasilje Italijanov, Nemcev, partizanov, belogardistov in domobrancev, sredi tega dogajanja pa so bile ženske odrinjene na obrobje. Mama Veronika in njena hči Julči sta doraščali v podeželskem okolju, v katerem ni bilo prostora za nobeno žensko individualnost. Šele Julčini hčerki Ani se je iz tega uspelo izviti. Poiskala si je pot do izobrazbe in lastne umetniške poti v mednarodnem okolju. Njeni predhodnici, babica in mama, pa te možnosti nista imeli. Tako nam ta roman pripoveduje tudi zgodbo o ženskih usodah sredi prejšnjega stoletja.

Marjanca Mihelič (1959), rojena v Radovljici, je študirala slovenščino in filozofijo na FF v Ljubljani. V letih od 1986–1992 je delala kot lektorica za slovenski jezik na univerzi v Budimpešti. »To so bili še časi železne zavese, pred mejo na madžarski strani so bile ob poteh med slovenskimi vasmi v Porabju postavljene stražarnice in rampe, vojaki so ustavljali popotnike in jih legitimirali, » je povedala v nekem intervjuju. Madžarska kultura in literatura pa sta bili za Slovence v glavnem neznani. Pred odhodom na Madžarsko se je Marjanca Mihelič učila madžarsko na tečaju v Debrecenu, nadaljevala pa je v času službovanja v Budimpešti. O svojih jezikovnih pripetljajih in zdrsih je med drugim pisala tudi v svojem romanu *Budimpeštatrans* (Mihelič 2015, 68–69). V Budimpešti je najprej spoznala Madžare, ki so se učili slovensko, nato Slovence, živeče v tem mestu, pri poznejših pogovorih z Madžari pa je ugotovila, da se njihovi pogledi na določene zgodovinske teme precej razlikujejo od slovenskih. Na pragu 90. let so na površje prihajale do tedaj zamolčane teme, npr. o poboju vodij madžarske vstaje 1956, ogledati si je bilo mogoče dokumentarne filme o delovnih taboriščih, izhajati so pričenjale knjige znanih oporečnikov, prebujala se je civilna družba in železna zavesa se je polagoma pričenjala trgati. To je bil prelomen in vznemirljiv zgodovinski čas ne le na Madžarskem, temveč tudi v Sloveniji, in takrat je pisateljica potovala med Budimpešto in Ljubljano ter začenjala prevajati literarna dela Gyorgyja Konrada, Laszla Krasnahorkaija, Petra Esterhazyja, Petra Nadasa idr. Pisala pa je tudi spremne besede in strokovne članke o madžarski literaturi. Leta 2012 je prejela viteški red Republike Madžarske za prevajalsko delo in za posredovanje med madžarsko in slovensko kulturo. Leta 2021 pa je postala Sovretova nagrajenka za literarno prevajanje, in sicer za Svet gre naprej Laszla Krasznahorkaija.

Njen roman *Budimpeštatrans (2015)* je začel nastajati v obliki zapiskov in posameznih zgodb v času, ko je delala kot lektorica za slovenščino v Budimpešti, v njem pa je avtorica skozi doživetja osrednjega

ženskega lika, Haline, želela izraziti svoj pogled na prebujeno Madžarsko. Roman se odvija v Ljubljani, Budimpešti in Porabju. Njegovo središčno os tvori nenavadna ljubezenska zveza med Halino, slovensko dopisnico iz Budimpešte, in slikarjem Jeromom. V ozadju pa je zarisana politično razburkana Madžarska, zlasti v devetdesetih letih. Roman tematizira tudi razkol med Vzhodom in Zahodom, nacionalno in migrantsko problematiko, vprašanja polaščevalnih ideologij in življenje slovenske manjšine v Porabju. Osrednji lik je mlada Halina, ki dela kot novinarka v socialistični Budimpešti. Piše o tedanjih družbenih anomalijah in o svojem osebnem doživljanju protestov, vohunjenja za državljani, občutljivo pa zarisuje tudi zgodovino in sodobnost njej dotlej neznane Madžarske. Zanimajo jo tabu teme, kot sta nacionalizem in antisemitizem, njena osebna doživetja pa nakazujejo težave porajajoče se demokracije sredi gospodarske krize. Halinin odhod na Madžarsko so spremljali boleči spomini na neizživeto ljubezen z Jeromom. A kot ženska, predana svojemu poklicu, se zakoplje v delo, v prostem času pa tudi v študij madžarske zgodovine in učenje madžarskega jezika. Njena pripoved izraža nenehno razpetost med tujim in domačim z željo po vrnitvi domov, a v novem okolju zaradi poklicnih obveznosti vztraja. V romanu zaživi zanimiva podoba večkulturne in medkulturne Budimpešte iz časa socializma. S prijateljema Mihalyjem in Rebeko odkriva Halina še neznano Madžarsko in njeno burno, z nasiljem prepredeno zgodovino. Zlasti jo pretresejo dogodki iz leta 1956, ko so se Madžari hoteli rešiti ruskega jarma in so se voditelji madžarske vstaje zatekli v poslopje jugoslovanskega veleposlaništva. Stavba pa je zanje kmalu postala past, iz katere se niso več mogli rešiti. Madžarska vstaja je bila namreč ostro in nadvse krvavo zatrta (Mihelič 2015, 79–80). Roman Budimpeštatrans se razplete v Ljubljani, kamor odide Halina na dopust in kjer ponovno sreča Jeroma. Toda ljubezenska zveza z njim ni več mogoča, saj Halini ne prinaša miru in zavetja, kakršnega si želi.

Brina Svit (1954) je svojo pisateljsko pot pričela v Parizu, kamor se je na začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja preselila iz Ljubljane. Njena literatura je nastajala najprej v slovenščini. Toda že njen prvi roman *April (1984)* je ubran na temo iskanja ženskega obraza in identitete, širše pa tudi na problematiko tujstva v večjezičnem okolju. Dogajalni prostor je večkulturni in medkulturni Pariz. V tem mestu prebiva prvoosebna pripovedovalka, pisateljica s svojo drobno, nenavadno slovenščino. Stik med slovenščino in francoščino je opazen, a francoščina še ne izpodriva pripovedovalkinega maternega jezika. Temu prvencu sledi roman *Navadna razmerja (1988)*, v soavtorstvu z dolgoletnim prijateljem, pesnikom Petrom Kolškom. Besedilo sloni na dopisovanju med njo, ki živi v Parizu, snema filme, potuje in piše, in med njim, ki je novinar v Ljubljani. Njuno dopisovanje obravnava najrazličnejše teme, kajti čas, v katerem si dopisujeta, je tudi čas političnega vrenja po Evropi,

razpadanja Jugoslavije, padca berlinskega zidu in nastajanja novih držav. To je čas nemira in negotovosti, v katerem si prijatelja pripovedujeta zgodbi svojih življenj in hrepenenj po spremembah. V njenih pismih so prisotne številne podobe raznolikega Pariza. Mesto jo je očaralo zaradi odprtosti in spoja mnogoterih drugačnosti. V pismih se srečujeta dva principa, njeno spoštovanje različnosti in njegova uklenjenost v še socialistične oblike bivanja, ki odražajo tudi strah pred negotovo prihodnostjo.

Brina Svit pa premišlja tudi o dvodomnih eksistencah, o literarnem prestopanju iz maternega jezika v tuji jezik. Piše, da je slovenščina njen občutek doma in da je to edini jezik, v katerem se lahko radosti in ljubi (Svit 1988, 114). Toda čeprav piše, da Francija ni njena dežela, ji ta država vendarle ostri vid in ji tudi z geografsko distanco omogoča, da lahko vidi sebe in Slovenijo v drugačni luči. Njena razmišljanja o jezikih in njihovih različnih karakterjih zavzemajo v tem pisemskem romanu vidno mesto. Njeno zanimanje za tuje jezike, piše, ji je vedno razširjalo obzorje, ji omogočalo vpogled v tuje svetove. Obenem pa si ni nikoli predstavljala, da bo pisala literaturo v katerem drugem jeziku. Citira romunskega pesnika Ciorana, ki je prav tako emigriral v Francijo: »Kdor zamenja jezik, zamenja identiteto.« (Svit 1988, 127) Cioran je zapisal še, da tak človek prekine s samim seboj. On je namreč iz romunščine prestopil v francoščino, toda pisateljica B. Svit še vztraja pri svoji slovenščini, čeprav že sluti, da se ji slovenščina zaradi življenja v Franciji včasih izmika. V teku let pa pisateljica s fiktivno identiteto v svojih literarnih delih dobiva tudi drugačen jaz. In tej drugačni identiteti se polagoma pridruži še raba drugega jezika, francoščine. Tema tujstva, izločenosti iz kolektiva in iskanja lastne identitete pa postaja ena osrednjih v njenih delih.

V romanu *Con brio (1988)* je osrednji literarni lik moški, pisatelj, ki se odloči za nenavadno zakonsko zvezo z mlado žensko, skrivnostno Grušenjko/ Kati, Katarino. Roman je pisateljica še napisala v slovenščini. Prizorišče dogajanja je multikulturni Pariz in tudi v tem romanu je vidna avtoričina fascinacija s tem mestom. Tibor je Parižan, njegova Kati pa ima francoski potni list, v katerem piše, da se je rodila v Trstu, a očitno ni Italijanka. Njuna gospodinja je Portugalka, okolje, v katerem živita, pa je polno tako španskih kot turških trgovcev kot tudi drugih priseljencev. Ko Kati zboli, jo sliši Tibor ječati v neznanem jeziku, za katerega najprej misli, da je ruščina, a se izkaže, da je slovenščina, jezik, za katerega doslej še ni vedel, da obstaja. Roman je nadalje prepleten še s številnimi intertekstualnimi plastmi, ki kažejo na povezave tako z literarnimi deli (Balzaca, Dostojevskega) kot z glasbo in z barvitostjo tujih jezikov (španščine, portugalščine, slovenščine). Tema tujstva je v njem poudarjena, prav tako pa tudi tema posameznikove identitete, ki se ohranja in odraža z maternim jezikom (Mlačnik 2020, 207–22).

Moreno (2003) je nato prvo literarno delo, ki ga je B. Svit napisala v francoščini. A to je tudi njena knjiga dvomov. V tem romanu se je odločila za jezikovni prestop, pri čemer se je zavedala tveganosti, ki jo tak prestop prinaša. Ta pot v neznano je bila povezana s številnimi vprašanji o tem, kaj sploh zmore in kaj se bo zgodilo z njeno materinščino. Bo postajala revnejša, se bo pričenjala izgubljati? Kratek roman Moreno prinaša namreč zgodbo o poskusu pisanja ljubezenskega romana v pisateljski rezidenci nekje v Toskani, kamor pisateljica odide, da bi našla svoj ustvarjalni mir, a se znajde sredi novih vprašanj in stisk. Predvsem ugotavlja, da sredi t. i. idealnih razmer ne more pisati, namesto da bi pisala o ljubezni pa se sama nepredvidoma zaljubi. Razmišlja pa tudi o številnih tujcih, ki jih spoznava na posestvu in v okolici Firenc, o priseljencih, ki opravljajo slabo plačana vzdrževalna in druga dela. Spoznava, da so bolj podobni njej sami, tujki in izločenki, in da se laže pogovarja z njimi kot z naduto grofico, ki ji je za pisanje ponudila svoj navidezni paradiž. Francoščina pa, v kateri zdaj piše, ji ponuja tudi odmik od tem, ki bi jo sicer čustveno preveč obremenjevale.

V romanu *Coco Dias ali Zlata vrata (2008)* preigrava pisateljica vse doslej omenjene teme. Roman je napisala najprej v francoščini, sledila pa je izdaja v slovenščini. V njem dobi fiktivna pisateljica Valerie Nolo, ki je navdušena plesalka tanga, nenavadno ponudbo. Če bo napisala biografijo svojega plesnega učitelja, argentinskega plesalca tanga Coca Diasa, jo bo ta v zameno za roman naučil plesati. V ospredju sta torej dva literarna lika, Parižanka in Argentinec, ki navidez nimata nič skupnega, združuje ju le ljubezen do plesa. Tango je zanj v mladosti, zaznamovani z revščino v buenosairskem predmestju, pomenil rešitev in priložnost za zaslužek, nato pa potovanje v Pariz in ločitev od obremenjujoče družine. Njej pa pomeni ta ples izpolnjevanje praznine zaradi neskladja v zakonski zvezi, pa tudi beg od depresivnih misli zaradi lastnega staranja. Toda tango prinaša pisateljici tudi možnost prestopa v drugačen kulturni prostor, ponuja ji možnost za preobrazbo v drugega. Medtem ko se loteva pisanja o svojem plesnem učitelju, se namreč spreminja tudi sama in analizira svoj odnos do drugih, drugačnih. Motiv tujstva, ki ga srečujemo v domala vseh romanih Brine Svit, je prisoten tudi tu s podobami likov, ki prihajajo iz različnih dežel, celin ali kulturnih okolij (iz Argentine, Italije, Libanona, Francije, Slovenije itd.). Obenem pa je tudi fiktivna pisateljica Valerie Nolo le »napol Francozinja« in nosi tudi sama v sebi »tuji del«. V vseh romanih Brine Svit tako srečujemo like, ki živijo v velemestu, navadno v Parizu, ki je zanje pribežališče in zatočišče, in prihajajo »od drugod«, govorijo različne jezike in nosijo s seboj bremena svojih drugačnosti, vse od nacionalnih do jezikovnih. Zgodbe o njih so zgodbe o iskanju bogatejšega življenja«, a tudi zgodbe o drugačnosti in o tem, kaj se dogaja z njihovimi identitetami. Niso navezani na »domovine« in iščejo svoje mesto v svetu. So hibridne identitete.

Jezik literarnega ustvarjanja Brine Svit pa ostaja francoski. Toda tudi v *Hvalnici ločitvi (2011*), v eseju, ki obravnava različne oblike razhajanj v njenem življenju, se avtorica sprašuje o tem, ali mora imeti slabo vest, ker piše v drugem jeziku, ker »zapušča svoj rodni jezik«, in ali to pomeni, da bo »ostala brez jezika« (Svit 2011, 78–79). Ugotavlja, da njena slovenščina ni več gibka, saj se jezik razvija in tudi zakrni, če ga človek ne uporablja. Slovensko-francoska pisateljica Brina Svit pa ostaja je zagovornica multikulturalizma. Njena literararna dela pripovedujejo o tem, da homogene nacionalne kulture, ki bi jih strogo varovali nacionalni jeziki kot varuhi nacionalne ideologije, ne obstajajo. Opozarja, da je sodobna Evropa tudi Evropa migrantov, priseljencev in azilantov ter da ni razlogov, da bi se države zapirale pred prišleki, ki lahko njihove nacionalne kulture z raznolikostjo svojih le še obogatijo.

Sonja Porle (1960) je bila rojena v Preboldu, pisateljsko in novinarsko raziskovalno pa je potovala v Afriko, ko to na Slovenskem za ženske še ni bilo običajno in pogosto. Prvič je Afriko obiskala leta 1983, nato pa je tam nekaj časa živela. Pozneje se je naselila v angleškem Oxfordu. V času svojih potovanj po Afriki je v Sobotni prilogi Dela in drugih slovenskih časopisih objavljala svoje popotne zapise, ki so prinašali tudi razmišljanja o afriški glasbi in različne intervjuje. Njeno delo *Črni angel, varuh moj (1997)* je posvečeno podsaharski Afriki, Burkini Faso, nekdanji Gornji Volti. Avtorica v njem potrjuje svoj izjemni občutek za oblikovanje osebne zgodbe na ozadju raznih zgodovinskih in sodobnih dogodkov. Sonja Porle je hotela sama videti svet in najti smisel povsod tam, kjer ga ni še nihče. Njena odločitev za potovanje je bila predvsem odločitev za svobodo – v nasprotju z vzgojo in s kulturo afriške, včasih pa tudi evropske ženske. Iskala je prvinske stike z ljudmi ter o njih pisala, čeprav se tudi sodobnim političnim dogodkom ni mogla izogniti. Pisala je npr. o politiku Thomasu Sankari, ki je izboljšal standard preprostih ljudi, a ga je izdal prijatelj in ga dal zahrbtno umoriti. Popotnica svoje delo oblikuje kot literarni potopis, ki združuje njen izkušenjski in fiktivni svet. V njem je razvidna pisateljičina občutljivost za realistične prvine sveta, ki so prepletene s poglobljenim dojemanjem afriške glasbe, pa tudi likovno-estetskih prvin tega kontinenta. Njena pot je posvečena sledenju lepoti in sreči.

Potopisni roman Sonje Porle vsebuje tako reportažne kot esejistične elemente, pri čemer opažamo, da je čistih reportažnih prvin v romanu malo. Za pisateljico je potopis predvsem literarni žanr, njena pot pa je simbolna – kot odkrivanje novega in neznanega, pa tudi lastne osebnosti same. Kot tak predstavlja potopisni roman Sonje Porle vrhunsko delo v svojem žanru, saj je nabit z izvirnimi razmišljanji in bogato jezikovno-slogovno govorico. Sonja Porle oblikuje v svojem delu zanimiva spoznanja o drugačnosti, prepletena z mislimi o človeški

minljivosti in nebogljenosti v primerjavi s širino sveta in z bogastvom različnih kultur v njem.

S podobno, vendar nekoliko manj literarno in bolj reportažno zasnovano pisavo pa je Sonja Porle nadaljevala v romanu *Barva sladke čokolade (1998)*. Tudi to njeno delo je potopisne narave, sestavljeno pa je iz člankov, ki pripovedujejo o različnih delih Afrike (o Maliju, Gani, Sudanu, Nigeriji). Čemu torej ponovna odločitev za Afriko? Novinar Ervin Hladnik Milharčič je v spremni besedi k temu potopisu zapisal, da srečanja z Afričani odprejo pot domišljiji ter da so zaradi teh poti potopisi po afriških deželah vedno tudi potovanja po imaginarnih krajih. Delo Sonje Porle tako odpira zanimivo vprašanje o razmerju med fikcijo in realnostjo v potopisnem žanru. Kasneje pa v besedilu prevladajo kulturno-politični zapisi, v katerih pripovedovalka in popotnica ruši napačne in zakoreninjene slike, ki jih različni ljudje gojijo o Afriki. Njena besedila so tako tudi izobraževalna, saj odstirajo neznanje in globoko zakoreninjene predsodke Evropejcev do Afričanov. Z veliko prizadetostjo postavlja pred bralca nazorne primere izničenja posameznih nacionalnih in kulturnih identitet, prekomernega izkoriščanja afriške zemlje in množičnega umiranja revnih Afričanov zaradi lakote in različnih bolezni, česar posledica so beda in številni begunci. Sonja Porle piše o etničnem čiščenju in o ekoloških katastrofah, pa tudi o preprečevanju humanitarne pomoči. Z obema potopisoma dopoveduje bralcem, da mora človek ohranjati večkulturno družbo, ki je tudi njej dala bogato človeško izkušnjo. Njena pripoved razbija evropocentričnost in si prizadeva za razširjanje miselnih obzorij. Tudi za to obliko potopisa pa je pomembno, da ga je napisala ženska, saj predstavljajo v njem razmišljanja o mestu in vlogi ženske v afriškem življenju pomemben del (Borovnik 2012, 60–62).

3

Stanislava Chrobakova Repar (1960) sodi k tistim pisateljicam, ki so se v Slovenijo priselile. V njenem primeru se to ni zgodilo zaradi vojne, temveč je prišla iz Slovaške v Slovenijo zaradi ljubezni. Spoznala je namreč Primoža Reparja, slovenskega pesnika in urednika, ter se z njim poročila. Danes jo prištevamo med dvodomne avtorice, saj je tako slovaška kot slovenska pesnica, avtorica proznih del, esejev, dela pa tudi kot prevajalka in literarna znanstvenica. Magistrirala je iz filozofije in estetike na Univerzi v Bratislavi, doktorirala pa iz literarnih ved na Slovaški akademiji znanosti. Znanstveno se ukvarja s filozofijo jezika, pesniško hermenevtiko, semiologijo, feministično literarno teorijo in literarno komparativistiko. V Slovenijo je prišla leta 2001, delala je za založbo Apokalipsa in predavala literarno vedo na Univerzi v Novi Gorici. V letih 2006-8 je bila kot raziskovalka zaposlena na Mirovnem inštitutu v Ljubljani, sodelovala pa je tudi na številnih simpozijih in

mednarodnih literarnih festivalih. Deluje kot posrednica medkulturnih stikov med Slovenijo, Slovaško in Češko, piše pa tako v

Pisateljico in znanstvenico lahko označimo kot kulturno nomadko. Na Slovaškem se je uveljavljala že v času socializma, ko je oblast strogo nadzorovala tudi vsebino literature in je bilo treba kritične besede skriti v poezijo. V tem času je s težavo objavljala, po letu 1989 pa so nastopile spremembe tako v političnem kot literarnem prostoru, tako da so založbe pričenjale izdajati tudi besedila, ki prej niso smela iziti. Po tistem, ko se je naselila v Sloveniji, pa je Crobakova Repar doživela izkušnjo emigrantke. V svojem delu *Slovenka na kvadrat (2009)* je pisala o številnih težavah in birokratskih ovirah, na katere je naletela v Sloveniji, ubesedila pa je tudi svojo posebno, žensko izkušnjo. Med drugim je trajalo kar devet let, da je dobila slovensko državljanstvo. V tem delu je zanimiva njena perspektiva Drugega, namreč njen pogled na Slovenijo in Slovence, tudi v primerjavi s Slovaško, pa tudi njeno učenje in raziskovanje novega jezika, slovenščine. Jezika svojega novega okolja se je naučila tako dobro, da zdaj v njem tudi literarno ustvarja. *Slovenka na kvadrat (2009)* je žanrsko mešano delo, ki poleg literarnih zapisov vsebuje še avtoričino korespondenco s prijatelji, dnevniške beležke, avtobiografsko pripoved o lastni ljubezenski zgodbi, predvsem pa njena doživetja priseljenke v okolje, ki je le štiristo kilometrov oddaljeno od njene rodne Bratislave. Svoje posamezne zapise v tej knjigi imenuje »razglednice iz Slovenije«, v njih pa razkriva državo, ki tujcem na poti v njihovo samostojno, novo življenje postavlja številne nesmiselne ovire. Tujce pušča »v stanju brezteznosti«, piše in nadaljuje: »Tujec namreč v zakonodaji in uradnih postopkih Republike Slovenije a priori velja za parazita in sovražnika.« (Chrobakova Repar 2009, 39). Slovenija se pisateljici razodeva kot restriktivna država z arogantno politiko, ki zaradi številnih birokratskih postopkov njo, poročeno ženo z odlično izobrazbo in z lastnim poklicem spravlja v finančno odvisnost od moža le zato, ker je tujka. Urad za tujce, kamor mora neštetokrat z raznimi potrdili in dokazili, imenuje »zver«, ki jo je treba nenehno nakrmiti. Nadvse zanimivi pa so tudi pisateljičini zapisi o razgibanem literarnem življenju v Sloveniji, katerega del sta tako ona kot njen mož. Po knjigi *Slovenka na kvadrat* je nastala še gledališka igra, »resničnostni kabaret«, s kritičnimi sporočili državnemu aparatu in njegovim inštitucijam, ki priseljencem otežujejo vsakdanje življenje. Posebno zanimanje pisateljice Crobakove Repar pa je vselej veljalo tudi znanstvenemu ukvarjanju s feministično teorijo, v okviru katere je razmišljala o pesnicah v zgodovini, predvsem pa o izbrisu njihovega pesništva iz kanoniziranih literarnih pregledov, pa tudi iz zgodovinskega in kulturnega spomina.

Pisateljica in pesnica **Lidija Dimkovska** (1971) pa je Makedonka, ki se priselila v Slovenijo. Rojena je bila v Skopju, kjer je končala študij primerjalne književnosti. V Bukarešti je doktorirala iz romunske knji-

ževnosti, tam pa je pozneje delala kot lektorica za makedonski jezik. Kot štipendistka Ad future je bila med letoma 2005/6 zunanja sodelavka Inštituta za slovensko izseljenstvo na SAZU, kot docentka pa je honorarno predavala svetovno književnost na Fakulteti za humanistiko Univerze v Novi Gorici. Je prevajalka slovenske in romunske književnosti v makedonski jezik. Napisala je več pesniških zbirk in romanov *Rezervno življenje (2012*), *Skrita kamera (2004)* in *Non Qui (2019)*. Dimkovska pa je sodelovala tudi pri znanstveni monografiji Janje Žitnik Serafin *Večkulturna Slovenija (2008),* za katero je napisala poglavje *Položaj literarnega dela priseljencev v Sloveniji*. V svojih literarnih delih tematizira tujstvo v sodobnem svetu, izgubljanje identitet in pridobivanje novih, ki nastajajo tudi zaradi vojnih razmer, npr. zaradi razpada bivše Jugoslavije. Ta tematika se odraža v njenem romanu *Rezervno življenje*, ki je bil nagrajen z Evropsko nagrado za literaturo 2013. A teme življenja med različnimi literaturami, državami in jeziki ostajajo stalnica v pisateljičinih delih. Le-ta odsevajo njeno kozmopolitsko osebnost, ki pa kljub življenju v Sloveniji ostaja zvesta pisanju v maternem jeziku, makedonščini. V različnih javnih nastopih je pisateljica izrazila svojo najglobljo povezanost s tem jezikom. Obenem pa je razmišljala tudi o lastnem položaju »tuje avtorice« v Sloveniji, kar jo je vzpodbudilo k raziskovalnemu delu na tem področju. Spremlja jo občutek, da je v Sloveniji tako »tuja pisateljica« kot tudi slovenska. Zelo je povezana tako z literarnim življenjem v Sloveniji kot Makedoniji in v širšem mednarodnem prostoru. Osebno meni, da je pojem nacionalne literature zastarel in da je bolj primeren izraz transnacionalna literatura.

V romanu *Non Qui (2019)* je tematizacija tujstva, ki ostaja nepreseženo, večno, najbolj izrazita. Zgodbo o njem pripoveduje vnukinja babice/ none Nedjeljke, Hrvatice, ki se je po drugi svetovni vojni iz Splita zaradi ljubezni do Italijana preselila na Sicilijo in tam ostala. Naučila se je italijanščine, se prilagodila tamkajšnjemu življenju, a je vseeno ostala »kot duh«, tujka, in to ne le za druge, temveč tudi za lastno družino. Na Sicilijo se je preselila leta 1947, potem ko je v Splitu preživela drugo svetovno vojno. Njen mož, pripovedovalkin ded, je bil med vojno italijanski vojak v Splitu, a je po kapitulaciji Italije prestopil k partizanom ter postal del bataljona Garibaldi. V romanu je orisan tudi čas ustaškega nasilja nad prebivalci, pozneje pa partizanska osvoboditev mesta. Pripoved je oblikovana kot nagovor vnukinje babici in kot pripoved babice o preteklosti, obe pa preskakujeta čas in prostor. Roman slika težavno zgodovinsko obdobje, v katerem se je odvila ljubezenska zgodba med Hrvatico in Italijanom. V novo nastali Jugoslaviji sledi čas zgodnjega socializma, v Italiji, na Siciliji, pa vladavina mafije, ki je silila ljudi v izolirano življenje, polno strahu. Pripovedovalkina babica Neda se po poroki povsem podredi zahtevam novega italijanskega okolja, s sinovoma tudi sploh ne govori hrvaško, a njen občutek tujstva ostane. Ko pozneje, po dolgih letih, ponovno obišče Split, pa spoznava, da je

postala tujka tudi v svojem rojstnem mestu. Ta roman torej tematizira občutke dvojnega tujstva, ki vodijo v izgubljenost. Ko babica Neda na stara leta zboli za Alzheimerjevo boleznijo, nenadoma pozabi italijanščino in se lahko sporazumeva samo še v hrvaščini. Tako se lahko z njo pogovarja le vnukinja, ki se je edina v družini naučila hrvaško. In ko vnukinja po babičini smrti obišče Split, ugotavlja, da babičinih sledi v tem mestu ni več. Zgrožena pa opaža, da se v mestu zgodovina nekako ponavlja. Na Hrvaško se namreč vračata nacionalistično sovraštvo in celo neonacizem, vsa ta izključevanja, ki vodijo v nasilje, pa so podobna kot med drugo svetovno vojno, o kateri ji je pripovedovala babica. Toda v vmesnem obdobju se je zgodil še razpad Jugoslavije, ki je mnoge ljudi prisilil v begunstvo, nekatere tudi za vedno. Roman Lidije Dimkovske, ki se je tudi sama kot nomadka priselila v Slovenijo in postala hibridna, makedonsko-slovenska identiteta, vsebuje torej svareč opomin, namreč da preteklost ni pretekla in da se pri generacijah, ki zgodovino slabo poznajo, le-ta lahko ponovi.

Ivana Djilas (1976) je gledališka režiserka, pisateljica in publicistka. Je priseljenka iz Srbije, ki od leta 1999 živi v Sloveniji. Napisala je roman *Hiša* (*2016)* in zbirko avtobiografskih, esejističnih zgodb z naslovom *A si lahko vsaj enkrat tiho (2022)*. Kot kolumnistka v različnih časopisih in revijah piše o enakih možnostih in sprejemanju drugačnosti.

Roman *Hiša (2016)* je duhovita, samoironična pripoved mlade ženske, umetnice v svobodnem poklicu, ki z možem, prav tako umetnikom, glasbenikom, in z majhnim sinom živi v lepo urejeni podeželski hiši. Toda mlada družina si hiše zaradi prekarnega dela in zato nestalnih dohodkov ter previsokih življenjskih stroškov ne more več privoščiti. Hišo sklenejo prodati in si poiskati stanovanje v mestu. Njihov načrt, ki se zdi enostaven, pa se zaradi naraščajoče gospodarske krize začenja zapletati. Na oglas za prodajo hiše se sicer oglašajo številni kupci, a se za nakup ne odloči nihče. Roman *Hiša* prinaša tako številne črnohumorne zgodbe o ponesrečenih obiskih nepremičninskih agentov in njihovih zelo različnih strank, obenem pa pripoveduje o mrzličnem iskanju novega doma sredi naraščajoče finančne stiske. Roman pa v širšem kontekstu ponuja prizore iz t. i. slovenske tranzicije in priča o življenjskih zgodbah mladih, ki delajo v nestalnih in neredno plačanih službah, in so, soočeni z gospodarsko krizo, že pri štiridesetih izčrpani in izžeti. Roman prinaša podobe iz življenja v majhni srednjeevropski državi Sloveniji, ki je bila nekoč socialistična, zdaj pa je izpostavljena različnim neoliberalnim praksam. Ljudje se zadolžujejo preko svojih možnosti, zato da bi užili vsaj delček želenega, umišljenega, »zahodnega« sveta: (...) « levo od nas mukajo krave, desno stojijo vile z gojenimi tratami, dvoriščnimi vrati na daljinca in celo z bazeni.« (Djilas 2016, 9) Podoba življenja mlajše generacije, ki dorašča v postsocialističnih razmerah, je podoba mladih, ki zaradi nestalnih služb in nerešenega

stanovanjskega vprašanja postajajo starši šele pri štiridesetih, denar za življenje pa si morajo še vedno izposojati. Sredi vsega tega se v družbi krepijo nacionalizmi, prihaja do prvih večjih valov migrantov in oglašajo se svareči glasovi zaradi zaskrbljujočih podnebnih sprememb. Roman *Hiša* Ivane Djilas prikazuje posttranzicijsko Slovenijo, v kateri živi na eni strani množica mladih, ki se trudijo zaslužiti in preživeti z lastnim znanjem in delom, a jim to zelo težko uspeva, na drugi strani pa podjetno parazitira kup špekulantov in novodobnih bogataševv.

Zbirka pripovedi *A si lahko vsaj enkrat tiho (2022)* pa je svojevrstna esejistična avtobiografija, v kateri se prepletajo avtoričine družinske zgodbe in fotografije (delo Petra Uhana). Pisateljica v njej resnične, izkustvene zgodbe izkoristi za razmislek o sodobnih družbenih fenomenih: » Ob dramatursko izbrušenem, s humorjem podloženem pisanju imamo občutek, kot bi s pisateljico na kavču v dnevni sobi debatirali o ženskah, emigrantih, državljanstvu, politiki, gledališču, starševstvu, otrocih, predsodkih, epidemiji, feminizmu, solzivcu, zlorabah, optimizmu, neuspehu in predvsem pogumu.« O tem, da ne smemo biti tiho, navaja anonimni spletni vir, in da »je nekatere stvari preprosto treba narediti, ker je tako prav. In ker jih nihče ne bo naredil namesto nas.« V pogovoru z Natašo Briški na Youtubu pa je pisateljica povedala, da je napačno molčati o temah, ki so problematične in neprijetne. Zato se je sama lotevala »nenavadnih« vprašanj, kot so na primer položaj ženske v moškem poklicu, priseljenstvo, nacionalizem in rasizem, in o katerih je pisala že za tednik Mladina. V njenih zgodbah je prisotna svojevrstna migrantska avtobiografija, na kateri se vidi prerez družbe v tranziciji in življenje njene generacije, zelo drugačne na primer od očetove, ki je doraščala in se postarala v času »od Marxa in Engelsa do delnic in bitcoinov«.

Pisateljica, ki je še kot študentka v Slovenijo emigirirala iz Beograda, v svojih pripovedih tematizira leta svojega odraščanja v Beogradu, pa tudi podobo Srbije pod embargom, različne demonstracije in položaj mladih v tej državi, tudi v času Natovega bombardiranja. Pripoveduje o mladih, ki z Miloševičevimi zablodami niso imeli nič skupnega, a so morali prenašati posledice njegove pogubne politike. Številni so se, tako kot Ivana Djilas, zato iz Srbije izselili ter v tujih državah začenjali novo življenjsko pot. Tudi ona je morala na pot begunke, migrantke, gastarbajterke. V tem obdobju poprime za vsako delo, da bi zaslužila denar za šolnino. V Sloveniji je »oseba s tranzicijsko zgodovino« (Djilas 2022, 76), a slovenščine se začenja učiti in pričenja tudi pisati v tem jeziku. Zelo si prizadeva, da bi bila sprejeta in da bi lahko delala v svojem poklicu. A danes ji kljub temu po več kot dvajsetih letih življenja v tej državi še vedno kdo reče, da je »srbska režiserka, ki deluje v Sloveniji« (Djilas 2022, 79), kar priča o težavnem sprejemanju tujcev pri nas. Ker pa je pisateljica sama preživela izkušnjo begunstva in mnogo težav, ki so povezane z njo, je ostala občutljiva za marginalne skupine, na

primer za trpljenje vseh tistih brezimnih ljudi, ki potujejo na Zahod po t. i. balkanski poti. V svojih besedilih opozarja na njihovo bedo in na licemerstvo zahodnih držav, ki ta množični pojav odrinjajo na sosedova dvorišča ali pa sprejemajo begunce v minimalnih »kvotah« (Djilas 2022, 80–85). Kot lucidna, kritična intelektualka, pa biča tudi anomalije v sodobni Sloveniji.

»Ali si lahko vsaj enkrat tiho« je naslov, ki citira avtoričino mamo, ki je hčerko posvarila, naj se v problematiko v zvezi z zlorabami mladih igralk na Akademiji za gledališče, v zvezi z afero, ki je vznemirila tudi širšo javnost, ne vpleta, saj da je za osebno izpostavljanje v takih primerih cena za to previsoka. Toda pisateljica pripoveduje, da bi jo bilo sram molčati, kakor tudi ne zna molčati o »prekletih čefurjih, migrantih, črncih, drugih religijah, parazitskih umetnikih, feministkah«, o čemer je pripovedovala v intervjuju z Markom Goljo za radio (Radio Prvi RTVSLO) Njena besedila so pričevanjska in odprto komunikativna, poudarjena s perspektivo ženske.

Dijana Matković (1980) je pisateljica, literarna kritičarka in prevajalka. Študirala je primerjalno književnost na Filozofski fakulteti v Ljubljani in v času študija sourejala časopis Izmus, pozneje pa Airbeletrina. Piše za različne slovenske časopise in revije, za slovenske založbe pa prevaja leposlovje iz jezikov nekdanje skupne države Jugoslavije. Njeni so nekateri prevodi pisateljev in pisateljic, kot so Andrej Nikolaidis, Dubravka Ugrešić, Marko Pogačar, Vedrana Rudan, Ahmed Burić, Faruk Šehić, Dragan Velikić, Danilo Kiš idr. Uredila je tudi zbirko esejev domačih in tujih avtorjev in avtoric o strahovih in fobijah *Antologija tesnobe (2016*). Vodi in organizira različne simpozije in okrogle mize o medijih, družbi in kulturi. Od leta 2020 ureja spletni portal Disenz. Na začetku leta so organizatorji mednarodnega filmskega festivala v Berlinu – Berlinale Co-Produktion Market – njen roman *Zakaj ne pišem (2021)* uvrstili med enajst izbranih literarnih predlog, ki so bile predstavljene v Berlinu v okviru prireditve Books at Berlinale in v sodelovanjem s frankfurtskih knjižnim sejmom. Po njihovem mnenju ima namreč ta roman velik potencial za možnost adaptacije v film ali TV nadaljevanko. V literarni svet je vstopila najprej z zbirko kratke proze *V imenu očeta (2013)*. Dogajanje je postavljeno najprej v leto 1992, ko majhna deklica prisluškuje odnosu med staršema in se pričenja zavedati, da je v njem nekaj hudo narobe. Njen oče – »moj ćale, moj foter« - nato tudi zapusti družino, kar je ena od osrednjih tem tudi v nadaljevanju zgodb. Le-te tematizirajo otrokovo osamljenost v svetu odraslih, kjer vladajo prepiri in kar privede do tega, da doraščajoče dekle od doma pobegne. V prezgodnji samostojnosti pa se izgublja in si zaman želi trdne čustvene povezanosti z ljudmi. Pisateljičine zgodbe so zato tudi po obliki fragmentarne, tako kot je iz mnogih razbitih delcev sestavljeno njeno življenje. Omeniti velja še to, da je zbirka napisana v slovenščini, a da

nekateri protagonisti v njej, npr. oče in mama, govorijo srbsko. Zadnja črtica v zbirki z naslovom *K ćaletu po nasvet* je tudi v celoti napisana v srbščini. Pisateljica na tak način izraža dvojezičnost in dvokulturnost svojega porekla, zarisano tudi ob prizorih nacionalizma in diskriminacije v vsakdanjem življenju, npr. v črtici *Zapuščanja*.

Roman *Zakaj ne pišem (2021)* je njeno drugo literarno delo. Recenzenti so ga imenovali avtofikcijski, esejistični roman. To delo je napisano na avtobiografski osnovi, žanrsko hibridno pa pripoveduje o problemih priseljenstva, odraščanja v revščini in zaznamovanosti z njo, o oklepajoči patriarhalni vzgoji in depriviligiranosti žensk v družbi, o razpadanju družine in težavnem odraščanju, o odtujenih odnosih s starši, zlasti z materjo, pa tudi o veliki ljubezni do knjig in branja, ki so prvoosebni pripovedovalki nudile zatočišče in pribežališče. S posebno občutljivostjo pa piše avtorica o problemih tujstva. Njena starša sta se namreč v osemdesetih letih priselila iz Bosne v Slovenijo, da bi boljše zaslužila in si ustvarila nov dom, a je njun zakon razpadel, tako da je pripovedovalkina mama ostala sama z dvema hčerkama. Prvoosebna pripovedovalka različnih fragmentarnih zgodb v tem romanu pa je, čeprav rojena v Sloveniji, kot doraščajoča in pozneje odrasla oseba večkrat slišala izključujoč stavek: » Nisi priseljenka, ampak tudi Slovenka nisi.« V pisateljičinem prvencu zaživi ozko podeželsko okolje, polno predsodkov do priseljencev z juga, še zlasti pa tistih, ki v obdobju gospodarske krize postanejo »tehnološki višek« ali so »na čakanju«, kakor se je to zgodilo pisateljičinim staršem. Okolje, v katerem živijo, je nabito s ksenofobnimi in z nacionalističnimi predsodki, ki jih drugi, dominantni in priviligirani, ignorirajo, ali pa jih imajo za samoumevne.

Njeno odraščanje je bilo, zlasti po odhodu očeta, zaznamovano z revščino, iz katere je izviral njen obremenjujoči občutek sramu: »Sram me je bilo moje mame, ki se v nobeni socialni situaciji ni znašla, ker je ni razumela. Sram me je bilo revščine. Sram me je bilo tiste glasne narodnozabavne glasbe. In posledično – sram me je bilo sebe.« (Matković 2021, 11). Svoja čustva obrne v samoprezir, v avtodestrukcijo. Iz slovenskega sveta se čuti izločeno, nacionalistične pripombe, zaradi katerih prihaja pri t. i. *bosancih* celo do skrivanja identitete, pa jo bolijo. Na tem mestu citira pisatelja Danila Kiša, ki je živel v Franciji, saj so njena občutja podobna: » Vsak dan sem z njimi v nekem abstraktnem dialogu. Toda oni nimajo mojega sveta. Ko gre za našo kulturo in njene ključne teme in probleme, ni med nami nikakršnih referenc. Njihove teme so tudi moje; moje niso nikoli njihove.« (Matković 2021, 107).

Avtobiografski roman se pričenja odvijati v sedemdesetih letih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja, ko so se v Slovenijo množično priseljevali delavci iz drugih republik SFRJ, ker so si obetali boljše življenje. Nadaljuje pa se v času, ko je Jugoslavija »izginjala v krvi, Slovenija pa je šla po poti nove Švice.« (Matković 2021, 25). Roman pripoveduje o fizičnih delavcih, ki so zaradi propada številnih podjetij izgublja-

li delo, nadaljuje pa se z izkušnjo avtoričine generacije, ki je obsojena na začasno, prekarno delo in draga najemna stanovanja. Roman *Zakaj ne pišem* je roman o izločenosti in samoti. V njem avtorica na esejističen način premišlja še o mnogih drugih pojavih sodobnega časa in se medbesedilno navezuje tako na številna filozofska kot literarna dela. Jasno je njeno sporočilo, da je »revščina tisto nasilje, ki producira novo nasilje« (trvslo.si/stevilke/dijana-matkovic).

Pisateljičino zatočišče vse od otroštva so bile knjige. Iz domače hiše, v kateri ni bilo knjig, je zahajala v javno knjižnico, obenem pa v šolsko, kjer je posebno zaupen odnos vzpostavila s knjižničarjem, ki je tudi pozneje spremljal in verjel v njeno pisateljsko delo. Iz trgovske šole, ki je bila sicer rezervirana za revne otroke, se ji je z maturitetnim tečajem uspelo vpisati na univerzo, na osnovi izobrazbe pa je lahko prebila omejitve lastnega družbenega razreda. A to, opozarja avtorica, je prej izjema kot pravilo. V okolju, v katerem je doraščala, branje in pisanje nista veljala za delo in tam je bilo tudi po izidu romana »čudno, da je čefurka napisala knjigo«. Esejistični roman Dijane Matković je pretresljiva podoba odraščanja in življenja v depriviligiranem svetu, ki nastavlja ogledalo tako posameznikom kot tudi sodobni Sloveniji v celoti.

4 Sklep

Pričujoči izbor avtoric in njihovih proznih del, zlasti romanov, je le eden od možnih in predstavlja eksemplarični del vsega, kar je mogoče raziskovati v sodobnem slovenskem ženskem avtorstvu. To besedilo naj pomeni vzpodbudo tudi drugim raziskovalcem in raziskovalkam za nadaljnje delo.

Literatura

Borovnik, Silvija. 2012. *Književne študije. O vlogi ženske v slovenski književnosti, o sodobni prozi in o slovenski književnosti v Avstriji*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta. Zora 85.

Borovnik, Silvija. 2017. *Večkulturnost in medkulturnost v slovenski književnosti*. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru. Zora 123.

Borovnik, Silvija. 2022. *Ugledati se v drugem. Slovenska književnost v medkulturnem kontekstu*. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Marboru. Zora 147.

Juvan, Marko. 2012. *Svetovne književnosti in obrobja*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.

Kozak, Krištof Jacek. 2008. »Kultura in umetnost v okviru medkulturnega dialoga.« V *Medkulturni dialog kot temeljna vrednota EU*, ur. Vesna Mikolič in Krištof Jacek Kozak, 19-14. Koper: Založba Annales.

Krese, Maruša 2006. »Schreibende Frauen in Sudosteuropa«. V *Frauen schreiben. Positionen aus Sudosteuropa*, ur. Dragana Tomašević in dr.., 18–3. Graz: Leykam Verlag.

Lah, Andrijan. 1983/84. *Vse strani sveta. Slovensko potopisje od Knobleharja do naših dni*. Ljubljana: Rokus.

Mermolja, Ace in Marko Sosič. 2019. Ovrednotimo Ivanko Hergold. Primorski dnevnik, 20. november.

Mlačnik, Primož. 2020. »Minor Literature in the Case of Brina Svit – Literatura mniejsza na przykladzie Briny Svit«. *Przeklady Literatur Slowienskich* 10 (1): 207–223.

Paternu, Boris. 2013. Iz vulgarne resničnosti v pokončnost: roman Nož in jabolko Ivanke Hergold. *Delo: Kultura: Književni listi*, 26 september.

Škulj, Jola. 2012. »Kritična paradigma medkulturne eksistence literature.« V *Svetovne književnosti in obrobja*, ur. Marko Juvan, 87–105. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.

Žitnik Serafin, Janja. 2008. *Večkulturna Slovenija. Položaj migrantske književnosti in kulture v slovenskem prostoru*. Ljubljana: ZRC, ZRC SAZU.

Viri

Chrobakova Repar, Stanislava. 2009. *Slovenka na kvadrat: razglednice iz Slovenije*. Ljubljana: KUD Apokalipsa.

Dimkovska, Lidija. 2014. *Rezervno življenje*. Ljubljana: Modrijan.

Dimkovska, Lidija. 2019. *Non – Qui*. Ljubljana: Modrijan.

Drev, Miriam. 2012. *V pozlačenem mestu*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Drev, Miriam. 2014. *Nemir.* Ljubljana: Modrijan.

Djilas, Ivana. 2016. *Hiša.* Ljubljana: Cankarjeva založba.

Djilas, Ivana. 2022. *A si lahko vsaj enkrat tiho*. Novo mesto: Goga.

Hergold, Ivanka. 1983. *Pojoči oreh.* Trst: ZTT.

Hergold, Ivanka. 2019. *Nož in jabolko*. Ljubljana: Slovenska matica (ponatis; 1. izdaja 1980.)

Jensterle Doležal, Alenka. 1994. *Temno mesto*. Radovljica: Didakta.

Jensterle Doležal, Alenka. 2015. *Pomen hiše*. Ljubljana: Zveza Modra ptica.

Krese, Maruša. 2006a. *Vsi moji božiči.* Ljubljana: Mladinska knjiga.

Krese, Maruša. 2012b. *Da me je strah?* Novo mesto: Goga.

Matković, Dijana. 2013. *V imenu očeta*. Novo mesto: Goga.

Matković, Dijana. 2021. *Zakaj ne pišem*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Mihelič, Marjanca. 2015. *Budimpeštatrans.* Smlednik: Mirabel.

Porle, Sonja. 1997. *Črni angel, varuh moj*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Porle, Sonja. 1998. *Barva sladke čokolade*. Ljubljana: Študentska založba.

Svit, Brina. 2003. *Moreno.* Ljubljana: Cankarjeva založba.

Svit, Brina. 2008. *Coco Dias ali Zlata vrata.* Ljubljana: Cankarjeva založba.

Svit, Brina. 2011. *Hvalnica ločitvi.* Ljubljana: Cankarjeva založba.

Svit, Brina. 2013. *Noč v Reykjaviku*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Svit, Brina. 2014. *Slovenski obraz*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Silvija Borovnik
Univerzitet u Mariboru
Filozofski fakultet
Katedra za slovenske jezike i književnosti
Slovenija
silvija.borovnik@um.si
https://orcid.org/0000-0002-2236-5444

KNJIŽEVNOST SAVREMENIH SLOVENAČKIH SPISATELJICA U KONTEKSTU MULTIKULTURALNOSTI I INTERKULTURALNOSTI

Članak se bavi tematikom multikulturalnosti i interkulturalnosti u izabranim proznim delima savremenih slovenačkih spisateljica, a šire mestom, ulogom i slikom slovenačke književnosti u interkulturnom kontekstu. Polazi se od težnje koja je veoma naglašena poslednjih godina, a to je da u analizama književnih dela treba uzeti u obzir koncept multikulturalnosti i interkulturalnosti. Različiti istraživači i istraživačice smatraju da treba negovati otvorenost i radoznalnost za upoznavanje svega što je u slovenačkoj istoriji književnosti bilo materijalno i tematski, ali i jezički različito, a istovremeno kohezivno (Juvan 2012, Škulj 2012, Žitnik Serafin 2008, Mikolič 2008, Hladnik 2016, Kozak 2008, Borovnik 2012, 2017, 2022, Jensterle Doležal 2017). U referatu se polazi od uverenja da se identiteti slovenačkih književnih tekstova u interkulturnom kontekstu drugačije objašnjavaju i da izražavaju intertekstualni dijalog sa brojnim drugim kulturama. U tom smislu članak predstavlja nastavak i proširenje određenih tema, koje su bile započete u mojim naučnim monografijama Večkulturnost in medkulturnost v slovenski književnosti (2017) i Ugledati se v drugem. Slovenska književnost v medkulturnem kontekstu (2022).

Ključne reči: savremena slovenačka književnost, savremena proza, književnost savremenih slovenačkih spisateljica, multikulturalnost, interkulturalnost

Prejeto / Primljeno / Received: 11. 07. 2024.
Sprejeto / Prihvaćeno / Accepted: 16. 12. 2024.